

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

موضوع مقاله

ارزش گذاری محیط زیست در مراعات

مقدمه:

مرتع به عنوان یک جزء بزرگ از زیست سپهر جهانی بستر تحولات عمیق زیست محیطی در بوم سازگاران می باشد. افزایش جمعیت جهانی از زمانی که بشر اولیه ۱۰۰۰۰ سال قبل شروع به کشاورزی نمود از ۵-۱۰ میلیون نفر به ۶ میلیارد در حال حاضر موجب تخریب مراتع و بروز سیل، خشکسالی، بیابان زائی، گسترش آلودگی و... شده است با توجه به افزایش جمعیت به ۱۲ میلیارد نفر در ۵۰ سال آینده اگر به فکر استفاده اصولی از مراتع نباشیم باید شاهد نابودی مراتع باشیم. ما در این مقاله ضمن توضیح مختصری در مورد مباحث ارزش گذاری زیست محیطی در مرتع و نقش هر کدام در بهبود یا تخریب مرتع می پردازیم و در آخر به چند فایده مهم و حیاتی مرتع اشاره کرده و ارزش پولی آن را ذکر می کنیم.

ارزش گذاری محیط زیست می تواند بر مبنای چهار دسته از توجیه های مختلف پایه گذاری شود :

۱- منفعت طلبانه : توجیه منفعت طلبانه از دیدگاه منفعت اقتصادی جنبه های مختلف مرتع را بررسی می کند.

توجیه منفعت طلبانه در ایران

استفاده از مراعات برحسب این توجیه بیشتر در کشورهای جهان سوم و توسعه نیافته انجام می شود. که مخرب ترین حالت ممکن برای مراعات محسوب می شود مگر این که با مدیریت بالایی این برداشتها انجام شود. در کشورهای توسعه یافته معمولاً از این مرحله گذشته اند و استفاده از مراعات بر حسب این توجیه در اولویتهای بعدی قرار دارد و برداشتهایی که انجام می شود با نظارت دقیق سازمانهای مربوطه می باشد و قوانین و ضوابط سخت و محکمی برای برداشت از مراعات وجود دارد.

در ایران متأسفانه حدود ۹۵٪ استفاده از مراعات در حیطه این توجیه قرار میگیرد که با مدیریت و نظارت ضعیفی که در سالهای گذشته و حال بر روی این برداشتها انجام می شود روز به روز با تخریب بیشتر مراعات روبرو هستیم.

به عنوان مثال وجود دام بیش از ۲.۵ برابر حد ظرفیت در مراتع ایران باعث از بین رفتن منابع ژنتیکی غنی موجود در این مراتع و فرسایش شدید خاک که یکی از بنیادی ترین ارکان رشد و تداوم هر کشوری می باشد شده است . به طوری که از ۷۵ میلیارد تن فرسایش سالانه خاک در جهان سهم ایران بیش از ۲ میلیارد تن می باشد که حدود سه برابر میانگین آسیا میباشد . به طوری که با قطع درختان شمال و چرای بی رویه زیر اشکوب جنگل مقدار فرسایش مجاز برای جنگلهای شمال از دو دهم هکتار در سال به ۱۵ الی ۲۵ هکتار در سال رسیده است . که این میزان تخریب را اگر فقط از جنبه از بین رفتن زمین کشاورزی را در نظر بگیریم برابر یک میلیون هکتار اراضی کشاورزی یا ارزش ریالی ۱۰ هزار میلیارد ریال در سال را شامل می شود که بقیه موارد مثل پر شدن سدها و غیره نیز مد نظر گرفته نشده است .

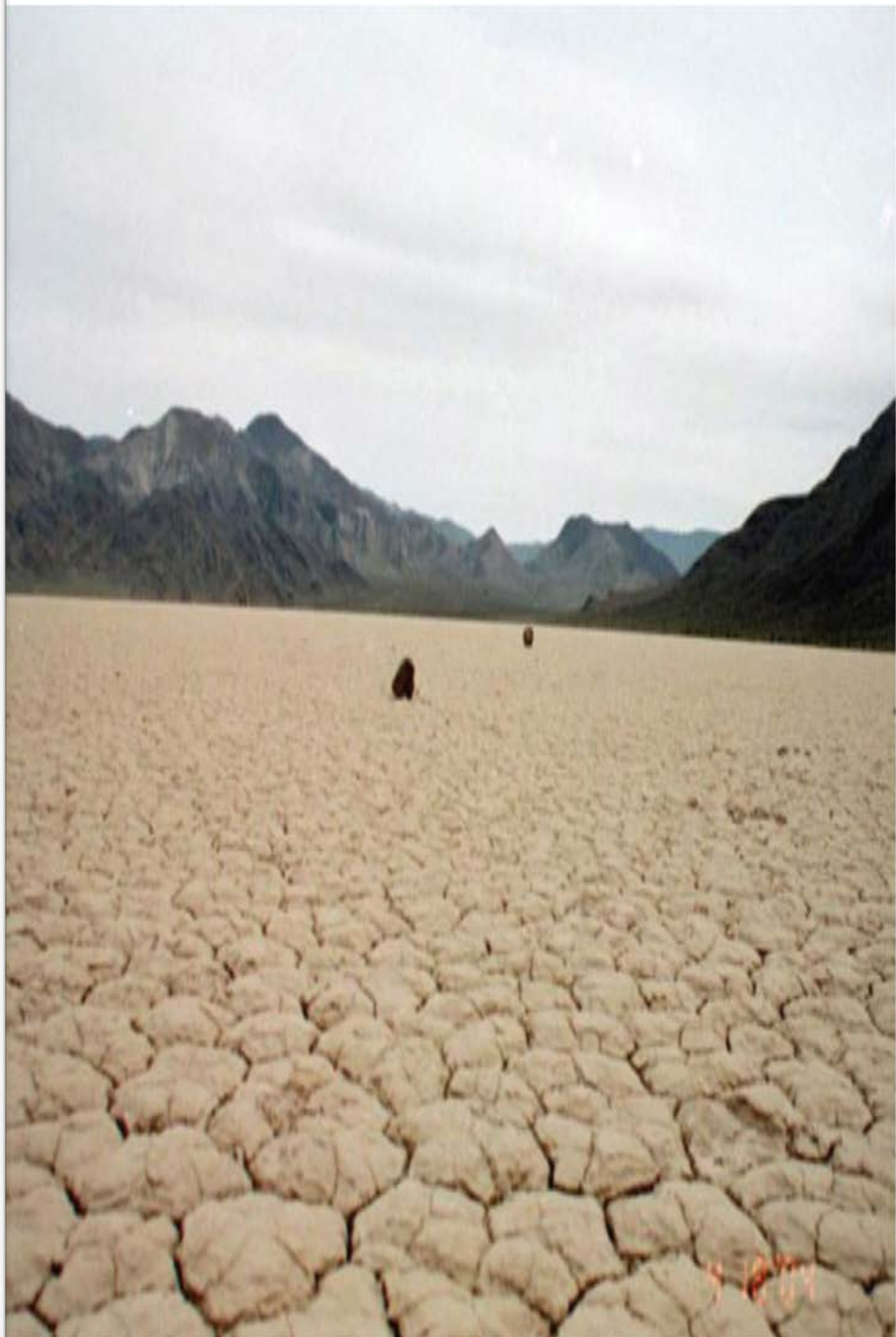
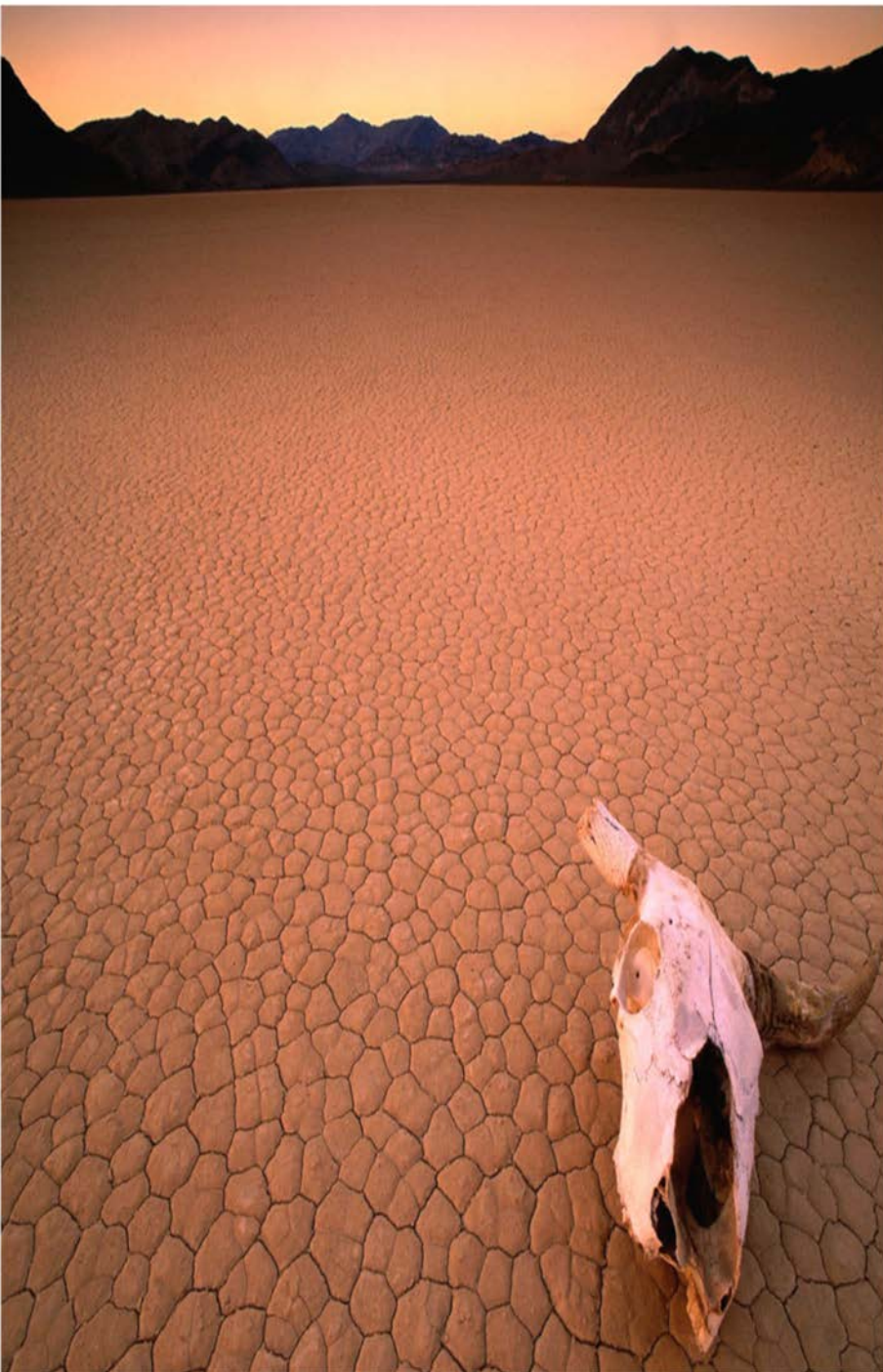

۲- توجیه بوم شناختی: بر پایه ارزش بعضی از عوامل مبتنی است که برای کارکردهای حیات بخش عمده زیستی ضرورت دارند. هر چند که ممکن است به طور مستقیم برای خود منافی در بر نداشته باشد. به طور مثال پرداختن به مشکل سوزاندن ذغال سنگ نامرغوب و گازهای گلخانه ای در اکثر نقاط جهان ارزش بوم شناختی دارد.

به طوری که با تحقیقات دانشمندان و مشخص شدن خطرات استفاده از این موارد در حفظ سلامتی محیط زیست و مرتع سعی در به حداقل رساندن استفاده از این موارد شده است. در ایران به این مساله نیز توجه زیادی نمیشود به عنوان نمونه میتوان به برداشت از معادن در ایران اشاره کرد که با توجه مشخص شدن مخرب بودن بعضی از آنها مثل معادن گچ شمال اصفهان که سالانه هزاران تن رسوب بر زمینهای کشاورزی اطراف معادن و سطح شهر پخش میکند و میزان تخریب آن بسیار بیشتر از مواد استخراجی می باشد ولی باز استفاده انجام می شود.

توجیه اخلاقی به این اعتقاد مرتبط است که محیط زیست نیز حق دارد و وجان و
احس اخلاقی ما حکم می کند که آن را تداوم حیات ببخشیم.

به طور مثال حق تداوم حیات برای علفزارهای ناین مایل در آمریکا به عنوان
یکی از معدود علف زارهای بلند باقی مانده دنیا محسوب می شود.

توجیه زیبا شناختی : در توجیه زیبا شناختی درک ما از زیبایی طبیعت بکار می آید. به طور مثال بسیاری از مردم مناظر طبیعت و حیات وحش را زیبا می دانند. این مساله سبب شده است در ایالات متحده که در استفاده از سمور آبی توجیه منفعت طلبانه به کار می رفت و از پوست آن برای تهیه کلاه و شال استفاده می شد در حال حاضر در این حیظه قرار بگیرد و مردم با دیدن و عکسبرداری از آنها لذت ببرند. صنعت اکوتوریسم که یکی از پر درآمد ترین راههای استفاده از متع و محیط زیست محسوب می شود جزء این طبقه بندی قرار می گیرد.

نقش تنوع زیستی مراتع در تثبیت نیتروژن و کربن

نیتروژن به عنوان یکی از مواد ضروری برای گیاهان محسوب می شود. این عنصر حیاتی در مراتع تمسط خانواده لگومینوز که با باکتری ها همزیستی دارند تولید میشود که سالانه ۸۰ کیلوگرم در هکتار به طور متوسط تولید نیتروژن به این صورت انجام میشود. که علاوه بر آن باکتری های دیازوتروف نیز در صورتی که مراتع تخریب نشده باشند حدود ۱۵۰ کیلوگرم در هکتار در سال تولید نیتروژن دارند.

اگر بخواهیم ارزش پولی این مقدار را با کودهای ازته بسنجیم سالانه به ارزش ۹۰۰ میلیارد دلار در کل جهان تولید داریم.

نقش تنوع زیستی مراتع در تثبیت نیتروژن و کربن

در چند سال اخیر به علت تبدیل شدن علفزارها به زمینهای کشاورزی و در معرض هوای آزاد قرار گرفتن مراتع در معرض گرما و تجزیه کنندگان مقدار کربن خاک به مقدار زیادی کاهش داشته است . گیاهان در مراتع CO₂ را از اتمسفر گرفته و وارد خاک می کنند که مقدار پولی ۲۰۰ دلار برای هر هکتار به طور متوسط در دنیا اندازه گیری شده است . که اگر این مقدار را برای کل مراتع ایران در نظر بگیریم مبلغ قابل توجهی می شود.

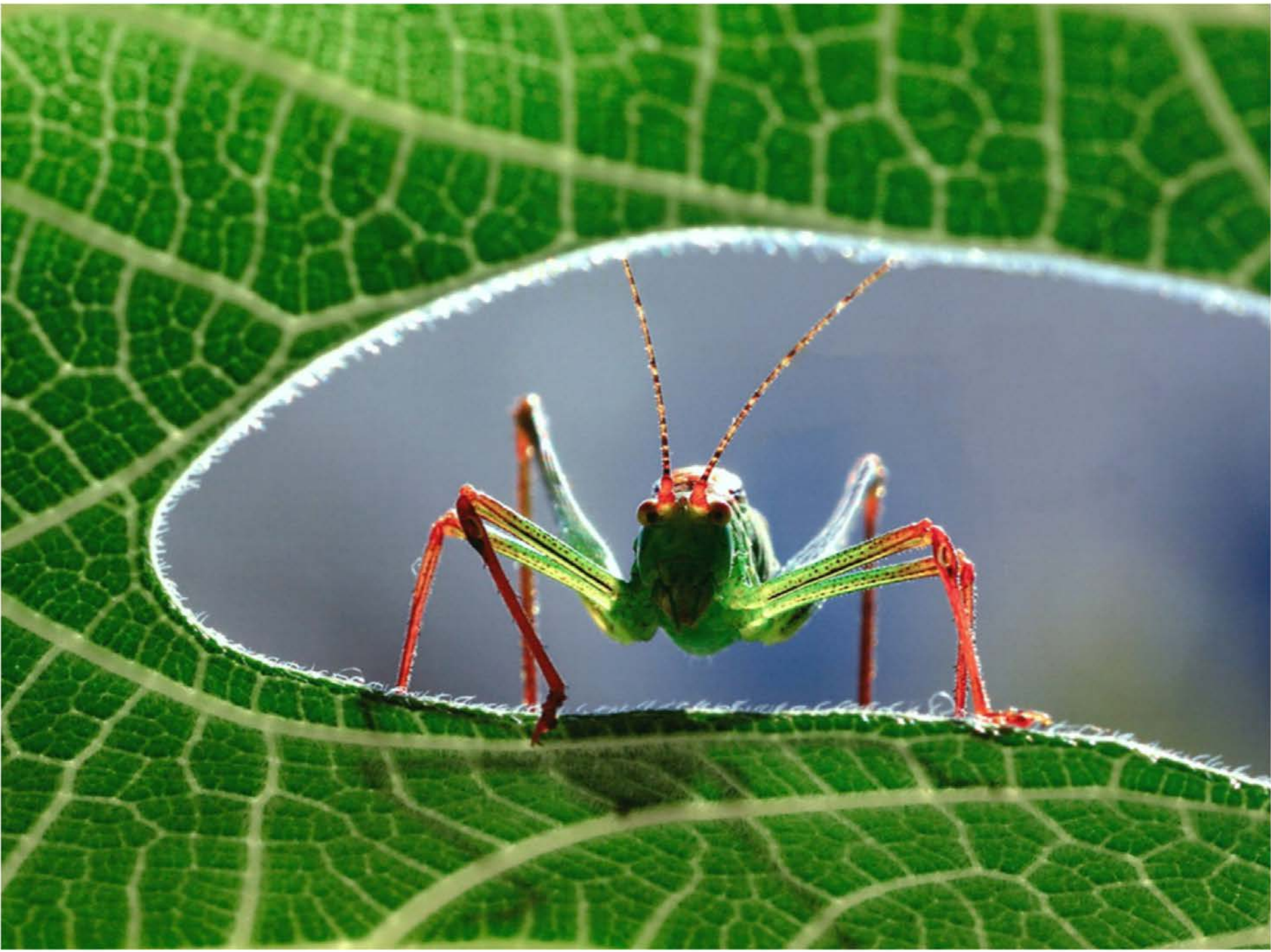

کنترل بیولوژیکی آفات

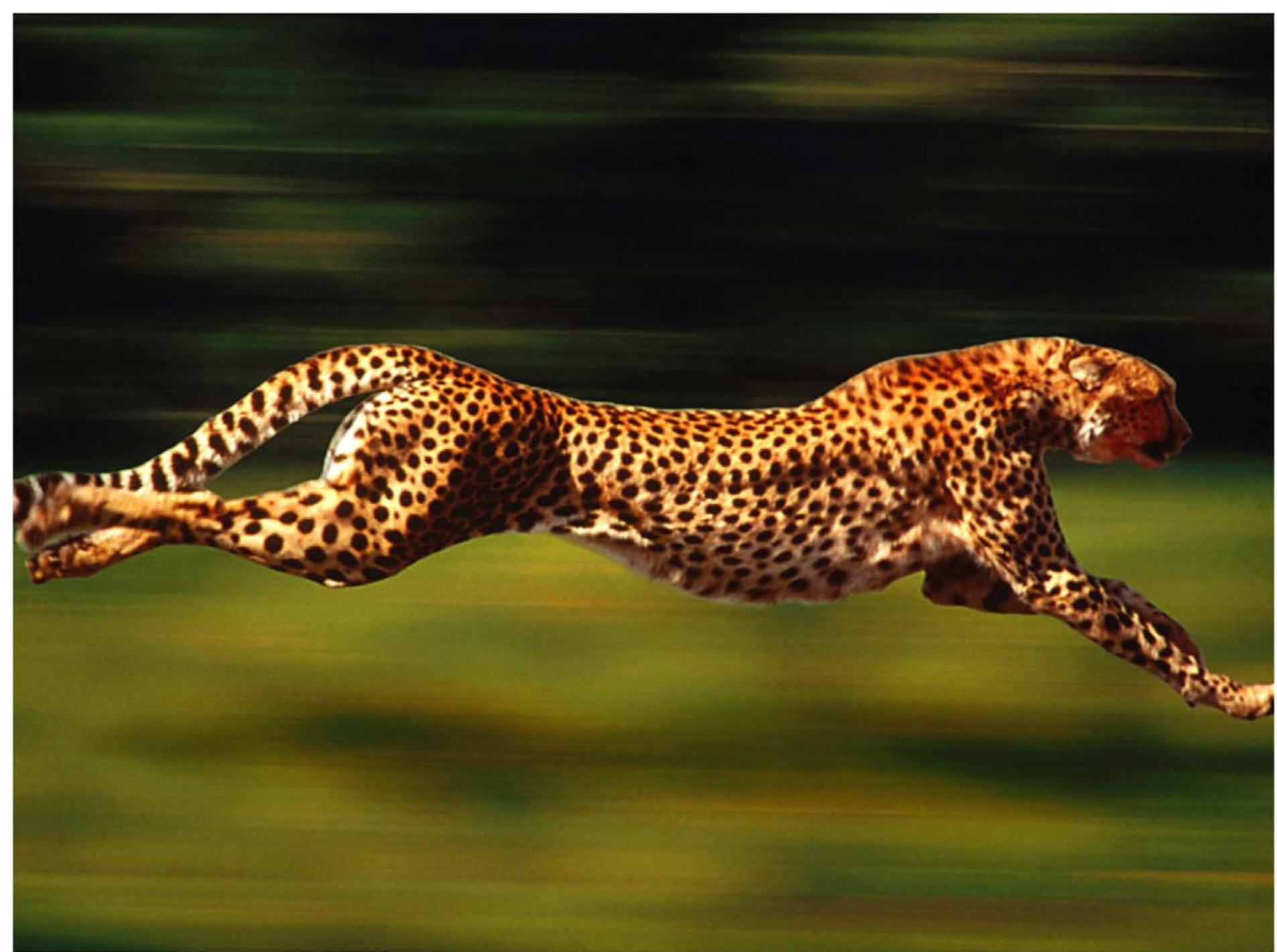
با توجه به مقاوم شدن روزافزون آفات گیاهی به ترکیبات شیمیایی و بیماری زا بودن این ترکیبات دانشمندان در چند سال اخیر به فکر استفاده از گیاهان و جانورانی که به طور طبیعی دشمن این آفات هستند افتاده اند , بسیاری از این گیاهان و جانوران بومی مراتع بوده و در صورت حفظ مراتع نه تنها باعث حفظ این ذخائر می شویم بلکه می توان از تولید و پرورش این حشرات در مراتع درآمد جانبی زیادی حاصل کرد به طوری که در چند سال اخیر شاهد پرورش کفشدوزک برای از بین بردن آفات محصولات کشاورزی در کشور خودمان نیز هستیم.

نقش مراتع در حفظ ژنوم موجودات و تنوع زیستی

با توسعه و گسترش علم ژنتیک دانشمندان به فکر استفاده از ژنوم گیاهان مقاوم و پر بازده افتادند به طوری که امروزه شاهد تعداد بیشماری از این گیاهان که به بیماریها مقاوم بوده و یا تولید بالایی دارند هستیم که همه این گیاهان در نتیجه ترکیب ژنوم گونه ها به وجود آمده اند با توجه به اینکه مراتع بزرگترین منبع ژن گیاهی و جانوری محسوب می شود باید توج خاصی به آن نمود. ارزش اقتصادی تنوع زیستی در جهان ۲۹۲۸ میلیارد ریال در سال تخمین زده می شود. در تحقیقی دیگر که در این مورد صورت گرفته است این ارزش بالغ بر ۳۳ تریلیون دلار در کل دنیا برآورد شده است.

حفاظت از منابع طبیعی وظیفه

هر ایرانی است ایامتان سبز

سازمان جنگلها، مراتع و آبخیزداری کشور

آموزش، ترویج و مشارکتهای مردمی

اداره منابع طبیعی بهمیرم

با تشکر از توجه شما